

ลักษณะทางเศรษฐกิจและช่วงระยะเวลาของการมีบุตร

โดยทั่วไปลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับช่วงระยะเวลาที่มีบุตร กล่าวคือ ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับสูงน่าจะเว้นระยะเวลาระหว่างบุตรแต่ละคนนาน ซึ่งตรงข้ามกับครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับต่ำ ซึ่งส่วนมากคู่สามีภรรยาเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิน้อยกว่ามักจะทำให้กำเนิดบุตรแต่ละคนในช่วงเวลากระชั้นชิด จากการศึกษาช่วงระยะเวลาที่มีบุตรและสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวในนครคีทหอยศ^{๒๕} พบว่า คู่สมรสที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเท่าไรจะเว้นระยะเวลากการมีบุตรนานเท่านั้น ส่วนคู่สมรสที่ภรรยาตั้งครรภ์ก่อนการสมรสหรือมีบุตรในวันที่ทำการสมรสจะประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างมาก เนื่องจากไม่อาจสะสมเงินสำหรับการใช้จ่ายหรือซื้อหาสินค้าได้ดังที่ตนต้องการ

ในการศึกษานี้ได้พิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางเศรษฐกิจเพื่อศึกษาความสัมพันธ์กับช่วงระยะเวลาที่มีบุตร โดยใช้ตรรกะที่สร้างขึ้นเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจของครอบครัวในทางอ้อม เพราะการวิเคราะห์เศรษฐกิจของครอบครัวจากรายได้ของแต่ละครัวเรือนให้ตรงกับความเป็นจริงเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากบุคคลที่ไม่คุ้นเคยและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการสำรวจ บุคคลเหล่านี้มักจะพยายามหลีกเลี่ยงการตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องนี้ หรือตอบไม่ตรงกับความเป็นจริง สำหรับบรรณที่ใช่วิเคราะห์เศรษฐกิจในที่นี้ได้แก่ความมั่งคั่งของครัวเรือน อาชีพของสามี กรรมสิทธิ์ในเครื่องมือประกอบกิจกรรม และความเพียงพอของที่ดิน ซึ่งจะได้พิจารณาตรรกะนี้แต่ละอย่างดังต่อไปนี้

^{๒๕} Ronald Freedman and Lolagene Coombs, "Child Spacing and Family Economic Position," American Sociological Review, XXXI (October, 1966), 640.

ก. ความมั่งคั่งของคร่าวเรือน*

ความมั่งคั่งของคร่าวเรือนเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้วัดฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยพิจารณาจากทรัพย์สินหรือเครื่องมือเครื่องใช้ภายในบ้านที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต และกำหนดค่าสำหรับทรัพย์สินแต่ละอย่างตามราคาและประโยชน์ แล้วสร้างมาตราวัดความมั่งคั่งของครอบครัวระดับต่าง ๆ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์กับช่วงระยะเวลาที่มีบุตร

* ความมั่งคั่งของคร่าวเรือน ซึ่งเป็นครรชนที่ใช้วัดระดับเศรษฐกิจของครอบครัว โดยทางอ้อม ได้กำหนดค่าสำหรับทรัพย์สินแต่ละอย่างตามราคาและประโยชน์

ครรชนที่สร้างขึ้นอย่างคร่าว ๆ ได้แก่

รถยนต์	ในค่าเท่ากับ	๑๕
รถจักรยานยนต์	"	๔
โทรทัศน์	"	๓
บ่อน้ำมีสูบเครื่องยนต์	"	๖
พัดลม	"	๖
เตารีดไฟฟ้า	"	๖
จักรเย็บผ้า	"	๖
วิทยุ	"	๕
รถจักรยาน	"	๕
ลมาชิกหนังสือพิมพ์	"	๔
บ่อน้ำ	"	๓
สวนซิม	"	๓
นาฬิกา	"	๒
กระตักน้ำ	"	๑

ได้แบ่งระดับความมั่งคั่งของคร่าวเรือนตามผลรวมของค่าสิ่งของนั้น ๆ ไว้ ๓ ระดับ คือ ๐ - ๔ จัดอยู่ในประเภทความมั่งคั่งระดับต่ำ ๕ - ๕ จัดอยู่ในระดับความมั่งคั่งปานกลาง และ ๑๐ ขึ้นไปเป็นระดับความมั่งคั่งสูง

สำหรับการศึกษาข้อมูลที่อำเภอโพธารามครั้งนี้ พบว่า ช่วงระยะเวลาที่มีบุตรและความมั่งคั่งของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กัน (ตารางที่ ๑๔) ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาในสหรัฐอเมริกาโดยพบว่าครอบครัวที่เว้นระยะการมีบุตรยาวที่สุด มีทรัพย์สินเป็น ๒ เท่าของครอบครัวที่มีบุตรในช่วงระยะเวลาในระดับจิตที่สุด^{๒๖} เพราะไม่ปรากฏว่ามีความแตกต่างในช่วงระยะเวลาการมีบุตรของครอบครัวที่มีความมั่งคั่งในระดับต่ำ ระดับกลาง และระดับสูง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ครรชนที่สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เศรษฐกิจใช้ไม่ได้ผลสำหรับการศึกษาลักษณะนี้ แม้ว่าจะใช้ได้กับการศึกษาลักษณะอื่น ๆ พอสสมควร หรือมีเงินนั้นก็อาจจะเป็นเพราะความมั่งคั่งว่ารวมนั้น ไปมีผลต่อการใช้ชีวิตการป้องกันการปฏิสนธิ เนื่องจากสตรีที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่ว่าจะมีฐานะทางเศรษฐกิจระดับใดก็ตาม เป็นพวกที่ไม่มีความรู้ใด ๆ ทั้งสิ้นเกี่ยวกับวิธีการป้องกันการปฏิสนธิเพื่อให้ช่วงระยะเวลาที่มีบุตรห่างออกไป และเมื่อมีบุตรตามจำนวนที่ต้องการแล้วก็มักใช้วิธีป้องกันมิให้มีบุตรอีกโดยการทำหมัน

ข. อาชีพของสามี

อาชีพเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับช่วงระยะเวลาของการมีบุตร ได้มีการศึกษาพบว่า สตรีที่สามีประกอบอาชีพที่มีหน้ามีตามากเท่าไร จะเว้นระยะเวลามีบุตรนานเท่านั้น ซึ่งปรากฏว่าช่วงระยะเวลาที่มีบุตรของสตรีที่สามีประกอบอาชีพกสิกรรม กระชั้นจึคมากกว่าช่วงระยะเวลาที่มีบุตรของสตรีที่สามีไม่ได้ประกอบอาชีพกสิกรรม ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นประเภทที่ใช้แรงงานหรือไม่ก็ตาม^{๒๗} เนื่องจากข้อมูลที่ให้เป็นตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้อยู่ในเขตชนบท และสตรีส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพนอกบ้านภายหลังการสมรส ดังนั้น จึงได้พิจารณาเฉพาะอาชีพของสามีซึ่งเป็นหลักสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว โดยแยกเป็นอาชีพประเภทต่าง ๆ คืออาชีพกสิกรรม และอาชีพที่ไม่ใช่กสิกรรม สำหรับอาชีพที่ไม่ใช่กสิกรรมได้แยกพิจารณาเป็นอาชีพที่ไม่ต้องใช้แรงงาน กับ อาชีพที่ใช้แรงงาน

^{๒๖} Ibid., p. 640.

^{๒๗} Whelpton, Campbell and Patterson, loc.cit.

ตารางที่ ๑๘

อัตราส่วนรวมของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนสุดท้ายที่น้อยกว่า ๕ ปี จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ อายุของสตรีและลำดับบุตร และความมั่งคั่งของครัวเรือน

อายุของสตรีและลำดับบุตร และความมั่งคั่งของครัวเรือน	ลำดับที่ของการตั้งครรภ์ที่น้อยกว่า ๕ ปีที่มีบุตรคนสุดท้าย		
	๑ - ๓	๔ - ๖	๗
<u>ทุกอายุ</u>			
ต่ำ	๖๖.๕(๑๖)	๘๘.๕(๑๓)	๑๐.๖(๘)
กลาง	๘๘.๖(๑๓๘)	๕๖.๐(๑๖)	๕๖.๘(๑๘)
สูง	๖๕.๕(๑๘๓)	๑๑.๕(๑๕๓)	๓.๘(๑๕๕)
<u>อายุ ๑๕ - ๒๔</u>			
ต่ำ	๖๖.๖(๖)	-	-
กลาง	*๗ (๘)	*๗ (๖)	-
สูง	๘๘.๖(๒๕๘)	*๗ (๖)	-
<u>อายุ ๒๕ - ๓๔</u>			
ต่ำ	๕๐.๐(๘)	๘๘.๕(๑๓๘)	*๗(๘)
กลาง	๘๓.๘(๑๓๓)	๖๖.๘(๑๖)	*๗(๘)
สูง	๖.๘(๑๓๓)	๘.๑(๑๕๓)	๑.๕(๑๕๕)

ตารางที่ ๑๘ (ตย)

อายุของสตรีระยะใกล้กำเนิดบุตร และความมั่งคั่งของครัวเรือน	ลำดับที่ของการตั้งครรภ์ใกล้กำเนิดบุตรคนสุดท้าย		
	๑ - ๓	๔ - ๖	๗
อายุ ๓๕ - ๔๔			
ต่ำ	* ^๗ (๕)	-	* ^๗ (๘)
กลาง	* ^๗ (๑)	* ^๗ (๖)	๖๐.๐(๑๐)
สูง	๖๖.๖(๖)	* ^๗ (๖)	๑๕.๕(๖๖)

*^๗ ขนาดตัวอย่างต่ำกว่า ๕

ผลการศึกษาปรากฏว่า ช่วงระยะเวลาที่มีบุตร ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพของสามี (ตารางที่ ๑๕) กล่าวคือ สตรีที่สามีประกอบอาชีพกสิกรรมให้กำเนิดบุตรในช่วงระยะเวลาที่ไม่แตกต่างไปจากช่วงระยะเวลาที่มีบุตรของสตรีที่สามีประกอบอาชีพที่ไม่ใช่กสิกรรมทั้งประเภทที่ใช้แรงงานและไม่ต้องใช้แรงงาน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าสตรีเหล่านี้ไม่สนใจหรือไม่ทราบเกี่ยวกับการเว้นระยะเวลาที่มีบุตร ไม่ว่าจะ เป็นสตรีที่สามีประกอบอาชีพกสิกรรม หรืออาชีพที่ไม่ใช่กสิกรรมก็ตาม

ก. กรรมสิทธิ์ในเครื่องมือประกอบอาชีพการกสิกรรม *

กรรมสิทธิ์ในเครื่องมือประกอบอาชีพการกสิกรรมเป็นกรณีที่ได้พยายามสร้างชั้นเพื่อวัดระดับเศรษฐกิจของครอบครัวที่ประกอบอาชีพกสิกรรมโดยเฉพาะ โดยกำหนดค่าสำหรับเครื่องมือเครื่องใช้แต่ละอย่างตามราคาและประโยชน์

* เครื่องมือประกอบอาชีพการกสิกรรม ที่กำหนดให้เป็นกรณีสำหรับวัดระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ได้แก่

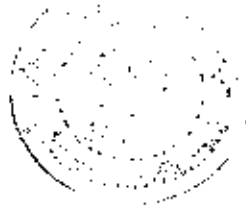
เครื่องมือ	ใช้ค่าเท่ากับ	๕
แทรกเตอร์		๕
เครื่องสูบน้ำ	"	๔
ฉาง	"	๔
ระหัดวิดน้ำ	"	๓
เกวียน	"	๓
ยุ้งข้าว	"	๑
ควาย	"	๑
วัว	"	๑

ได้แบ่งระดับเศรษฐกิจตามผลรวมของค่าสิ่งของนั้นไว้ ๓ ระดับด้วยกัน คือ ๐ - ๔ เป็นประเภทที่ระดับเศรษฐกิจต่ำ ๕ - ๘ เป็นประเภทที่ระดับเศรษฐกิจปานกลาง และ ๑๐ ขึ้นไปเป็นประเภทระดับเศรษฐกิจสูง

ตารางที่ ๕ อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรที่สั้นกว่า ๖ ปี จำแนกตามลำดับที่
ของบุตร อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตรและอาชีพของสามี

อายุของสตรีขณะให้กำเนิด บุตรและอาชีพของสามี	ลำดับที่ของบุตร		
	๑	๒	๓
<u>ทุกอายุ</u>			
อาชีพภักสิกรรรม	๗๖.๘(๒๓๘)	๕๕.๓(๖๑๘)	๓๑.๖(๕๒๖)
อาชีพที่ไม่ใช่ภักสิกรรรม			
ก. ไม่ค่อยทำงาน	๗๕.๘(๖๑๐)	๕๕.๘(๑๘๕)	๓๖.๑(๑๖๖)
ข. ทำงาน	๘๐.๕(๑๖๓)	๕๑.๘(๑๖๖)	๓๕.๕(๑๓๘)
<u>อายุ ๑๕ - ๑๙</u>			
อาชีพภักสิกรรรม	๗๕.๕(๑๘๑)	๖๘.๗(๕๘)	* ^๗ (๕)
อาชีพที่ไม่ใช่ภักสิกรรรม			
ก. ไม่ค่อยทำงาน	๘๓.๓(๕๘)	๖๕.๓(๑๕)	-
ข. ทำงาน	๘๖.๓(๓๘)	๕๖.๖(๑๖)	* ^๗ (๓)
<u>อายุ ๒๐ - ๒๔</u>			
อาชีพภักสิกรรรม	๗๕.๓(๓๘๘)	๕๖.๖(๓๕๐)	๕๖.๘(๑๗๗)
อาชีพที่ไม่ใช่ภักสิกรรรม			
ก. ไม่ค่อยทำงาน	๗๖.๘(๑๑๖)	๕๑.๘(๑๐๘)	๕๗.๑(๕๑)
ข. ทำงาน	๘๕.๑(๘๘)	๕๘.๓(๗๕)	๓๑.๑(๕๕)
<u>อายุ ๒๕ - ๒๙</u>			
อาชีพภักสิกรรรม	๗๖.๕(๘๑)	๓๖.๓(๑๗๗)	๖๕.๖(๒๖๘)
อาชีพที่ไม่ใช่ภักสิกรรรม			
ก. ไม่ค่อยทำงาน	๗๖.๕(๕๐)	๓๕.๕(๕๕)	๓๑.๘(๕๕)
ข. ทำงาน	๗๖.๗(๓๓)	๖๖.๓(๕๓)	๕๐.๐(๖๕)

ตารางที่ ๙๕ (ต่อ)

อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตรและอาชีพของสามี	ลำดับที่ของบุตร		
	๑	๒	๓
<u>อายุ ๓๐ - ๓๔</u>			
อาชีพกสิกรรม	๖๘.๗(๑๖)	๖๖.๘(๓๐)	๑๖.๔(๖๗)
อาชีพที่ไม่ใช่กสิกรรม			
ก. ไม่เคยใช้แรงงาน	๖๖.๖(๖)	๖๕.๐(๑๒)	๐.๑ (๒๓)
ข. ใช้แรงงาน	๕๗.๑(๗)	๓๓.๓(๑๒)	๒๖.๓(๑๔)
<u>อายุ ๓๕ - ๔๔</u>			
อาชีพกสิกรรม	* ^๗ (๓)	๓๓.๓(๘)	๓๓.๓(๖)
อาชีพที่ไม่ใช่กสิกรรม			
ก. ไม่เคยใช้แรงงาน	-	-	* ^๗ (๓)
ข. ใช้แรงงาน	* ^๗ (๑)	๑๖.๗(๖)	๓๓.๓(๖)

*^๗ ขนาดตัวอย่างต่ำกว่า ๕

ตารางที่ ๒-๒ อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนสุดท้ายที่สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับขั้นของการตั้งครรภ์ อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตรและกรรมสิทธิ์ในเครื่องมือประกอบการกสิกรรม

อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตรและกรรมสิทธิ์ในเครื่องมือประกอบการกสิกรรม	ลำดับขั้นของการตั้งครรภ์ซึ่งให้กำเนิดบุตรคนสุดท้าย		
	๑ - ๓	๔ - ๖	๗ +
<u>ทุกอายุ</u>			
ต่ำ	๔๓.๘(๑๘)	๕.๘(๑๓๓)	๕.๑(๒๒)
กลาง	๕๖.๘(๒๕๘)	๔๓.๖(๑๕๕)	๑.๕(๑๓๑)
สูง	๕๓.๖(๒๘๐)	๕.๕(๑๒๓)	๕.๐(๒๕)
<u>อายุ ๑๕ - ๒๔</u>			
ต่ำ	๑๐๐.๐(๓)	* ๗ (๕)	-
กลาง	๕๔.๕(๑๒๕)	-	-
สูง	๑๐๐.๐(๑๓๓)	-	-
<u>อายุ ๒๕ - ๓๔</u>			
ต่ำ	๐.๐(๘)	๖๖.๓(๖)	๒๕.๐(๘)
กลาง	๕๕.๓(๑๒๕)	๕๑.๕(๑๓๕)	๐.๐(๑๒๑)
สูง	๓.๖(๑๕๑)	๘.๘(๑๕๕)	๕๐.๐(๘)
<u>อายุ ๓๕ - ๔๔</u>			
ต่ำ	* ๗ (๕)	๐.๐(๑๒๓)	๐.๖ (๑๕)
กลาง	-	๐๑๐(๖)	๒๐.๐(๑๐)
สูง	๑๐๐.๐(๖)	๐.๑๐(๘)	๑๒.๕(๑๖)

* ๗ ขนาดตัวอย่างต่ำกว่า ๕

ง. ความเพียงพอของที่ดิน

กรณีนี้อีกอย่างหนึ่งที่ตัวชี้วัดกับเศรษฐกิจเฉพาะของครัวเรือนกสิกรรมที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ความเพียงพอของที่ดินสำหรับผลิตอาหาร เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว โดยทั่วไปการมีบุตรจำนวนมากมักทำให้เกษตรกรต้องรับภาระหนักในการเลี้ยงดู โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำ และมีที่ดินจำนวนน้อย อาจทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ และไม่อาจมีที่ดินเพียงพอสำหรับเป็นมรดกให้แก่ลูกหลานในการทำกินต่อไป เนื่องจากประเพณีนิยมแบ่งมรดกให้แก่ทายาทคนละเท่า ๆ กัน และเมื่อที่ดินถูกแบ่งออกเป็นแปลงเล็กแปลงน้อย ก็จะทำให้ผลิตผลที่ได้จากที่ดินไม่เพียงพอสำหรับเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว จึงอาจเป็นไปได้ว่า ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำจะมีบุตรจำนวนน้อย โดยการเว้นช่วงระยะเวลาที่มีบุตรให้นานออกไปเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว

สำหรับการศึกษานี้ ผลปรากฏว่า ครอบครัวที่มีที่ดินเพียงพอสำหรับผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว มักให้กำเนิดบุตรในช่วงระยะเวลาที่ไม่แตกต่างไปจากช่วงระยะเวลาที่มีบุตรของครอบครัวที่มีที่ดินไม่เพียงพอ (ตารางที่ ๑๓) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครอบครัวที่มีความเพียงพอของที่ดินขนาดต่างกันดังกล่าว ไม่ได้สนใจเกี่ยวกับเรื่องจำนวนบุตร หรือถ้าต้องการมีบุตรจำนวนน้อยก็อาจไม่ทราบวิธีการใด ๆ เกี่ยวกับการป้องกันปฏิสนธิ จึงปล่อยให้ไปตามธรรมชาติ

การวางที่ ๑๗ อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนสุดท้ายที่สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร และความเพียงพอของทัศนสำหรับครอบครัว

อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตรและความเพียงพอของทัศนสำหรับครอบครัว	ลำดับที่ของการตั้งครรภ์ซึ่งให้กำเนิดบุตรคนสุดท้าย		
	๑ - ๓	๔ - ๖	๗ +
<u>ทุกอายุ</u>			
พอ	๔๘.๖(๑๓๕)	๖๖.๘(๑๘๗)	๓๑.๘(๘๑)
ไม่พอ	๓๘.๖(๕๕)	๒๗.๕(๘๕)	๑๘.๒(๕๕)
<u>อายุ ๑๕ - ๒๔</u>			
พอ	๕๕.๓(๕๘)	๕๑.๗(๑๒)	* ^๗ (๑)
ไม่พอ	๖๐.๘(๒๓)	* ^๗ (๓)	-
<u>อายุ ๒๕ - ๓๔</u>			
พอ	๕๓.๗(๖๕)	๓๒.๕(๑๑๔)	๕๗.๘(๒๓)
ไม่พอ	๒๕.๑(๒๘)	๓๕.๕(๖๐)	๕๑.๒(๑๗)
<u>อายุ ๓๕ - ๔๔</u>			
พอ	๓๓.๓(๑๖)	๑๒.๑๓(๕๗)	๒๕.๕(๖๗)
ไม่พอ	* ^๗ (๓)	๐.๖(๑๕)	๗.๘(๓๘)

*^๗ ขนาดตัวอย่างต่ำกว่า ๕